



Ámbito da comunicación

Educación a distancia semipresencial

Módulo 4

Unidade didáctica 14

A comunicación profesional

Índice

1.	Introdución.....	4
1.1	Descrición da unidade didáctica	4
2.	Secuencia de contidos e actividades	5
□	Comunicación escrita.....	5
2.1	O currículo persoal (aspectos teóricos).....	5
□	Coñecemento da lingua	8
2.2	O cambio de categoría gramatical (aspectos teóricos).....	8
2.3	📖 <i>Costa Norte/ZFK</i>	10
2.4	Repaso de ortografía (aspectos teóricos)	11
2.5	📖 <i>A nai do violinista de Malá Strana</i>	12
2.6	Repaso de categorías gramaticais.....	13
2.7	📖 <i>A palabra das fillas de Eva</i>	14
□	Lingua e sociedade	15
2.8	Situación lingüística en Galicia (aspectos teóricos).....	15
2.9	📖 <i>Plan xeral de normalización da lingua galega</i>	15
□	Educación literaria.....	16
2.10	Literatura galega no século XX (aspectos teóricos)	16
2.11	📖 <i>Na morte de Estrelaña</i>	17
2.12	📖 <i>No niño novo do vento (Álvaro Cunqueiro)</i>	18
2.13	📖 <i>Os vellos non deben de namorarse (Castelao)</i>	19
2.14	📖 Outros textos de autores galegos do século XX	20
3.	Secuencia de contenidos y actividades en lengua castellana.....	22
□	Comunicación escrita.....	22
3.1	Los textos administrativos (aspectos teóricos).....	22
3.2	📖 <i>Acuerdo de suspensión de la ejecución de acto</i>	23
□	Conocimiento de la lengua	25
3.3	Hipónimos e hiperónimos (aspectos teóricos).....	25
3.4	📖 Repaso de ortografía (aspectos teóricos)	27
3.5	📖 <i>Procusto ataca. La encrucijada de las librerías</i>	28
3.6	Repaso de categorías gramaticales.....	29
3.7	📖 <i>Caballo de Troya</i>	30
□	Lengua y sociedad	31
3.8	Situación sociolingüística de las restantes comunidades bilingües del Estado (aspectos teóricos).....	31
4.	Resumo de contidos	32
4.1	Resumo de contidos en lingua galega	32
4.2	Resumen de contenidos en lengua castellana	34
5.	Exercicios de autoavaliación	35
6.	Solucionarios.....	38
6.1	Solucións das actividades propostas en lingua galega	38
6.2	Soluciones de las actividades en lengua castellana.....	43

6.3	Solucións dos exercicios de autoavaliación	46
7.	Glosario	49
8.	Bibliografía e recursos	50

1. Introducción

1.1 Descrición da unidade didáctica

Esta unidade denomínase *A comunicación profesional*?. Por iso, analizaremos textos orais e escritos habituais no ámbito profesional (o currículo, os textos administrativos...) e perfeccionaremos a expresión propia neles grazas ao emprego de hiperónimos ou hipónimos (para evitar repeticións) e ao uso axeitado da ortografía e das categorías gramaticais. Como exemplos de mensaxes cunha expresión especialmente coidada, que nos han servir de modelo, tamén leremos obras literarias galegas do século XX e identificaremos as súas características principais, sempre relacionadas coa situación lingüística de Galicia. Dedicaremos a esta unidade o equivalente de 16 horas lectivas, e o recomendable é que diariamente traballe con ela entre unha e dúas horas.

- Ademais, debe ter en conta as seguintes puntualizacións:
 - A unidade contén textos e exercicios en galego e castelán, separados en dúas partes. Ambas as linguas, xunto coa estranxeira, intégranse no ámbito da comunicación.
 - A unidade consta de dous tipos de textos ou contidos: uns que levan a etiqueta de "aspectos teóricos", que son os que debe comprender e memorizar, e outros que carecen desa etiqueta, que son os que debe ler, comprender e comentar (aparecen precedidos do símbolo .
 - Os contidos e exercicios van clasificados en bloques ou partes, relacionados con distintos aspectos do estudo da lingua: comunicación oral, comunicación escrita, coñecemento da lingua, lingua e sociedade e educación literaria.
- Logo de rematada a unidade deberá ser quen de:
 - Compoñer textos escritos propios das relacións profesionais (currículo ou textos administrativos) en soporte impreso e dixital, coidando a estrutura formal e respectando as normas gramaticais, ortográficas e tipográficas.
 - Comprender e analizar o uso das dúas linguas do ámbito nos documentos profesionais e administrativos de uso frecuente.
 - Coñecer e usar as normas ortográficas, empregando os termos apropiados na explicación sobre o seu uso.
 - Apreciar o valor social que leva consigo un bo uso das normas ortográficas e a necesidade de cingirse á norma lingüística.
 - Distinguir entre a forma (categoría gramatical) e a función das palabras.
 - Identificar as clases de palabras e reflexionar sobre as posibilidades que ofrecen as linguas do ámbito para cambiar a categoría gramatical dun vocábulo.
 - Recoñecer os hiperónimos e os hipónimos para os empregar nos escritos propios como mecanismos de cohesión.
 - Coñecer a situación lingüística das comunidades bilingües de España, especialmente a galega.
 - Ser consciente da necesidade e das potencialidades de enriquecemento persoal e colectivo do uso normalizado da lingua galega, afirmando o plurilingüismo.
 - Coñecer as características xerais, os autores máis importantes e algunhas obras da literatura galega do século XX.
 - Desenvolver a autonomía lectora e o aprecio pola literatura como fonte de pracer.

2. Secuencia de contidos e actividades

□ Comunicación escrita

2.1 O currículo persoal (aspectos teóricos)

O currículo persoal

O currículo persoal ou *curriculum vitae* (en latín significa *a carreira da vida*) é o historial da nosa vida académica e profesional. No currículo, ademais de presentarmos os nosos datos persoais, relatamos a nosa formación académica e intelectual, a nosa experiencia profesional e todos os outros méritos que consideremos que son importantes para un determinado posto de traballo que nos interesa ou algún beneficio que queremos conseguir. Velaquí algunhas situacións en que, normalmente, terá que presentar o seu currículo:

- Como aspirante a un posto de traballo nunha empresa.
- Como opositor ou opositora á función pública en calquera organismo público.
- Como solicitante dunha bolsa de estudos ou de investigación.

Características do currículo

O currículo é un texto narrativo, xa que o interesado relata cronoloxicamente os acontecementos salientables que teñen que ver coa súa vida académica e profesional. Con todo, e dado que o destinatario é unha empresa ou un organismo, o currículo non é un texto narrativo literario, senón unha narración de carácter formal (comercial ou administrativa).

Por todo isto, debemos evitar redactar o currículo como se fose unha novela sobre a nosa vida. Este documento ten que concibirse como unha relación clara e unha exposición precisa dos méritos que se alegan para o emprego ou beneficio que se quere conseguir.

- **Formato e modo de elaboración.** Debe seguir as seguintes pautas:
 - Pode elixir o tamaño de papel, aínda que se establece como modelo estándar o Din A4 (o utilizado na maioría de escritos en organismos públicos e empresas privadas).
 - Para facilitar a visualización do currículo, debe ser escrito unicamente por unha cara do folio. Podemos considerar esta norma como a máis elemental de todas.
 - A redacción debe ser cun procesador de textos. Debe deixar unha marxe de tres centímetros pola esquerda e dous pola dereita. Isto non é un capricho, é unha norma administrativa que facilita o arquivo do documento e a súa clasificación.
 - Algunhas veces, cando interesa coñecer o tipo de letra da persoa aspirante, é necesaria a elaboración do currículo á man. Mediante estudos e análises desa letra (grafoloxía, estudo grafolóxico) pódense coñecer algúns aspectos interesantes da persoa que axuden a decidirse ou non polo candidato ou candidata.
- **Características básicas.** A modo de resumo, estas son as características básicas de redacción e de presentación do currículo:
 - Debe facer unha redacción clara sobre o que quere salientar.

- Non utilice formas rebuscadas e redacte o escrito de maneira simple, sen complicar a sintaxe nin o contido.
- Debe ser un escrito breve e conciso.
- Sempre se presentará escrito por unha cara.
- Debe estar redactado cun procesador de textos.
- Nalgúns casos concretos é necesario elaboralo á man.

Clases de currículos

O currículo pode ser de dúas clases segundo se queira salienta a vida académica e profesional en xeral, ou se queira sinalar un aspecto concreto que sexa o realmente interesante.

- **Currículo xeral:** é a compilación sistemática e completa de todos os datos persoais, académicos e profesionais que se foron alcanzando ano tras ano.
- **Currículo concreto:** é o que se elabora para cada caso particular, concretando só os aspectos salientables, é dicir, é unha forma abreviada do currículo xeral.

Independentemente de que o currículo sexa xeral ou concreto, existen diferentes formas de estruturalo. Velaquí as máis utilizadas:

- **Cronolóxico:** recibe este nome o currículo que vai redactando cronoloxicamente todos os aspectos salientables.
- **Funcional:** denomínase así cando se presentan as actividades desenvolvidas en bloques independentes. Deste xeito destácanse só os datos que interesan, e quedan en segunda liña os que non son verdadeiramente importantes para ese posto de traballo.

Deseguido ten un exemplo de currículo onde a información aparece por bloques. Fíxese no primeiro (datos persoais) e logo no segundo (experiencia profesional), no seguinte (cursos efectuados) e no último (formación académica). Vexa como se salienta a experiencia (primeiros bloques) en detrimento da formación (derradeiro bloque).

- **Datos persoais**
 - Nome e apelidos: Xosé Francisco Vázquez Couto.
 - Data de nacemento: 2 de xuño de 1978.
 - DNI: 03339888.
 - Enderezo: Praza de España nº 25, 6 E. C P 15625 Ferrol.
 - Teléfono: 653761242.
 - Correo electrónico: *xfvcouto@gmail.com*
 - Estado civil: solteiro.
- **Experiencia profesional**
 - Vendedor na empresa de hipermercados "Carrocheo SA" no período 2002-2003.
 - Repoñedor na empresa de hipermercados "Carrocheo SA" nos anos 2004 e 2005.
 - Vendedor-repoñedor da cadea de supermercados "Bonus Plus " no período 2006-2007.
- **Cursos efectuados**
 - Curso de informática para usuarios, 1999. (50 horas)
 - Curso de Word iniciación, 2000. (30 horas)
 - Curso de Word perfeccionamento, 2001. (30 horas)
 - Curso de informática de caixas (a cargo da empresa "Carrocheo SA"), 2002. (10 horas)
- **Formación académica**
 - FP rama administrativa no IFP de Caranza-Ferrol, 1997.

Actividades propostas

- S1.** Lea os aspectos teóricos do currículo persoal e conteste ás seguintes cuestións:
- Cales son as partes principais que debe ter un currículo funcional?
 - Cales son as características formais que debe ter un currículo?
 - Se dispón de acceso a internet, observe no seguinte enderezo web máis exemplos de modelos de documentos administrativos e profesionais en galego, explicados debidamente:
[<http://www.usc.es/snl/asesora/modelosdocumentais/presentacion.htm>]
- S2.** Elabore un currículo funcional cos seus datos persoais. Se aínda non ten experiencia profesional, imaxínea.

□ Coñecemento da lingua

2.2 O cambio de categoría gramatical (aspectos teóricos)

Para nomearmos os obxectos ou as ideas, precisamos un substantivo. Cando a lingua non o posúe, permite crealo a partir doutras palabras existentes. A transformación dunha clase de palabra noutra prodúcese engadindo sufixos. Exemplos:

confiar (verbo) ⇨ *confianza* (substantivo).
humano (adxectivo) ⇨ *humanidade* (substantivo).
almacén (substantivo) ⇨ *almacenaxe* (substantivo).

Ademais, os determinantes (artigos e adxectivos determinativos) teñen a facultade de transformar calquera clase de palabra nun substantivo. Nestes casos o determinante cumpre a función de substantivador e o elemento transformado por el denomínase palabra substantivada. Exemplo: *Gústame esa casa verde* (adxectivo) / *Colle o verde* (adxectivo substantivado).

Tamén hai a posibilidade de crear adxectivos para expresar propiedades, calidades ou características:

adorar (verbo) ⇨ *adorable* (adxectivo).
verde (adxectivo) ⇨ *verdoso* (adxectivo).
heroe (substantivo) ⇨ *heroico* (adxectivo).

Para formar novos verbos, o procedemento é idéntico. Vexamos algúns exemplos:

profundo (adxectivo) ⇨ *profundar* (verbo).
flor (substantivo) ⇨ *florecer* (verbo).

No caso dos adverbios, é moi habitual que se lles engada o sufixo *-mente* aos adxectivos en feminino (*placidamente, tranquilamente...*).

Actividades propostas

S3. Identifique a palabra da que proceden os substantivos e sinala cal é o sufixo:

▪ Abatemento:
▪ Florista:
▪ Brancura:
▪ Patinaxe:

S4. Escriba un adxectivo engadindo un sufixo a cada unha das seguintes palabras:

▪ Cultura:

▪ Distar:

▪ Azul:

▪ Volcán:

S5. Sinale a palabra da que proceden os seguintes verbos:

▪ Humanizar:

▪ Saborear:

▪ Pacificar:

▪ Centrar:

2.3 Costa Norte/ZFK

CAPÍTULO DOUS

Feliz, feliz... nun hospital. Rosa alí descubrira o mundo. O hospital non. O mundo.

No hospital, o tipo de branco que apareceu na porta non era enfermeira.

De momento era o tipo, sen máis.

O hospital non era hospital e a enfermeira viña sen termómetro. Non era enfermeira. Non levaba os zoquiños brancos furados de enfermeira nin a bata verde cos botóns por diante de enfermeira. Zoquiños brancos, ringleira de botóns, bata verde. Todo limpo e transpirable. Quen lle dera a este tipo ser. Que non era.

As enfermeiras, poñamos, tiñan a nota máis alta: sobresaliente. Escollían elas, non entraba calquera. O tipo, insisto, de pé na porta estudou o chan cun xiro mecánico do pescozo. Uniforme de licra, axustado, marcando paquete, novos materiais. Un tanto superheroe e un tanto gay. Avaliou as opcións para dispoñer do cadáver dela unha vez morta. Ela, a única supervivente. Por que sempre se tiña que dar por morta?

Nos hospitais sempre hai unha planta especial para que a xente morra xunta, un ascensor especial, unha porta especial. Ás veces teñen as mellores vistas, coma se fose un ascenso. Ninguén fóra sabe nada, nin sequera nas outras plantas. A ninguén fóra lle van arrincar que coñeza o asunto, que teña indicios. Nada.

Nas outras plantas padécese, as feridas cicatrizan lentas. Nesta planta a morfina condimenta a sopa. Aos mortos dinlles que van facer unhas probas e sácanos na cama con rodas. Iso si, en principio, a todos nos abraia a cama con rodas, o respaldo abatíbel e o timbre directo. Algo tan técnico. Os compañeiros de cuarto nin se dan conta, a televisión está paga e eles cren nas probas, fixéronlles moitas, sempre volveron. O morto non. Xa se vía que estaba mal, dician, pasara mala noite. Cambiárono de planta. Eles xa lle escoitaran á enfermeira algo de glicosa, ou da tensión, a temperatura, o fígado, unha hemorraxia interna... datos que falaban ben claro da inminencia de "o peor".

[...]

Borrazás, Xurxo, *Costa Norte/ZFK*, Galaxia, Vigo, 2008

Actividades propostas

S6. Lea o texto e realice as seguintes tarefas:

- Nesta serie de palabras, cambie a clase á que pertencen engadindo ou eliminando os morfemas necesarios: *hospital*, *enfermeira*, *verde* (adxectivo), *estudar*, *avaliou*, *especial*, *condimenta*.
- Elabore unha oración con cada unha das palabras que vostede creou.

2.4 Repaso de ortografía (aspectos teóricos)

Escríbense con h

- As palabras que empezan por *hect-*, *heli-*, *hema-*, *hemi-*, *hetero-*, *hex-*, *hia-*, *hidr-* *hiper-*, *hipn-*, *hipo*, *holo-*, *homo-*: *hectárea*, *hematoma*, *hemiciclo*, *heterosexual*, *hexágono*, *hiato*, *hidróxeno*...
- As palabras que derivan de outras que levan *h-*: *rehabilitar*, *inhumano*, *deshonesto*...
- Todas as formas do verbo *haber*.
- Con *h*: *harmonía*, *Henrique*, *prohibir*, *adhesivo*, *coherente*, *filharmónica*, *vehículo*, *ah!*, *eh!*, *uh!*, *oh!*, *boh!*, *bah!* ...
- Sen *h*: *irmán*, *ola*, *ombro*, *ombreiro*, *orfo*, *óso*, *ovo*, *alelí*, *ata*, *baía*, *inchar*, *oco*...

Actividades propostas

S7. Escriba *h* nas palabras que cumpra:

Ombro	Onrado	Coibir
Orfo	Oxe	Alelí
Erba	Inumano	Adesivo
Armonía	Exibir	Inábil
Ipérbole	Boemio	Filarmónica
Ovo	Coesión	Truán
Emisferio	Baía	Velaí
Ectolitro	Desinchar	Incoerente

2.5 *A nai do violinista de Malá Strana*

A historias que arrastraba aquel estraño violinista escoiteina por primeira vez da boca dun músico que vive en Valmaior. contouma no despacho do conservatorio, nun edificio que mira cara a ponte de catro ollos que se ergue na desembocadura do río

Uns anos antes estivera percorrendo en bicicleta o baixo danubio. dende que as miñas dona me enganase cun compañeiro de facultade, talvez para que ninguén me recordase a margura que sufrira despóis daquel descubrimento sempre viaxaba sen compañía. Daquel periplo por austria lembro unha visita que deixoume unha pegada inesquecible. Despois de camiñar polos recantos máis fermosos da abadía beneditina de Melk me atopei coa súa espléndida biblioteca. quedei asombrado non só pola antigüidade dos seus exemplares, senón pola luminosidade que amosaban os andeles dourados e o teito de delicada trazaría.

Uns quilómetros máis abaixo, collendo a rúa peonil que bordea a marxe esquerda do Danubio, dexerquei un estraño personaje. Vino camiñando polas rúas da vila de Dürstein, coa cabeza sumida nas lousas e unha pesada mochila nas costas. Éramos os dous únicos visitantes naquela hora do mediodía, cando o sol caía sen piedade e a sombra eran inexistentes eu estaba sentado no mazadoiro dunha casa. Tiven que recoller os pes para deixalo pasar. Esperaba a chegada dunha muller que me alugara un cuarto nunha casa situada no camiño que subía ata o cumio do castelo. Pero coído que aquel home non reparara na miña presenza. mentres subía cara ás caellas máis empinadas da zona antiga,semellaba mergullado nas súas coita.

Xerardo Agrafoxo, O violinista de Malá Strana [extraído de GRIAL, número 181]

Actividades propostas

S8. Lea o texto e realice as seguintes actividades:

- Corrixa no texto os erros ortográficos, de léxico e de puntuación que haxa, tendo en conta os coñecementos adquiridos nos módulos anteriores.
- Cre que a presentación formal do texto é correcta? Razoe a resposta e corrixa no texto o que considere necesario.
- Se dispón dun ordenador, reescriba este texto mediante un procesador de textos coas oportunas correccións que lle fixo nos exercicios anteriores. Imprima.

2.6 Repaso de categorías gramaticais

Actividades propostas

S9. Complete a seguinte táboa:

Substantivo	Adxectivo	Verbo
		pratear
	claro	
estudante		
		navegar

S10. Indique se as palabras subliñadas actúan como pronomes ou como determinantes:

- Esa é a primeira posibilidade de obter o agasallo.
- Non houbo moitos problemas para atopar algúns cans.
- Trouxen outro porque ese libro xa o lera.

S11. Complete as oracións escribindo o xerundio do verbo que figura entre parénteses:

- Estaba tan triste que rematou (chorar) [_____].
- A profesora vixiaba no exame (fitar) [_____] a un lado e outro.
- Atopounos (comer) [_____].

S12. Reescriba as oracións colocando unha conxunción que exprese a relación que se indica entre parénteses:

- Ten gripe, (oposición) virá ao concerto.
- Fai ti cinco fotocopias (equivalencia) pídelles a Henrique que as faga el.
- Os exames están ben, (explicación) estades todos aprobados.

2.7 A palabra das fillas de Eva

[...] Un dos debates recorrentes dos últimos anos (polo menos dos últimos anos) sobre a literatura contemporánea **concerne** á existencia ou inexistencia dunha literatura de muller. **Probablemente** en **moitos** foros tal debate reviste a esterilidade de todas as preguntas feitas en tempos de crise: a superficial actitude de formular preguntas para realizar, simplemente, o acto de preguntar; sen agardar, nin pretender sequera, respostas. Neste caso, **a cuestión** pouco ten que ver co xénero. Mais, “existe o xénero?, existe un rol reservado á muller na sociedade posmoderna?” parece dicir burlonamente un entrevistador, formulando unha pregunta que, de puro nihilista, semella aqueloutra “Ah, mais existe realmente a loita de clases logo da caída do telón de aceiro?”. A pregunta acerca da literatura de mulleres precisa xa que logo formularse de xeito máis esencial, máis feroz. Aceptemos, por un momento, a hipótese de que fose posible construír unha literatura feita por mulleres, con algún tipo de recursos que non estivesen contemplados na literatura de homes. Non é necesario insistir en que, como toda compartimentalización, esta sería relativa e podería derrubarse en calquera momento: *literatura infantil*, *literatura de compromiso*, *literatura realista*, *literatura oral*, *literatura de masas* ou calquera outra etiqueta son categorizacións difusas, que non determinan nin encadran nada. Volvamos ao suposto. ¿E se puidésemos defender que hai unha literatura de muller con algún tipo de perfil (temático, de ton, de contidos, de estilos, do que for)? Nese suposto hipotético, o feito de que a **muller** sexa sempre segundona nas historias **de literatura**, da arte, do mundo, pasa a cobrar singular importancia. O tópicus di que a muller fala. Mesmo asegura que fala máis có home. Porén o seu discurso é un discurso **irrelevante**, lixeiro, discurso de conversa, de lería, de relato oral, pura rexouba. [...]

Moure, Teresa, *A Palabra das fillas de Eva*, Galaxia, Vigo, 2005

Actividades propostas

- S13.** Lea o texto e diga a que categoría gramatical pertencen e que función sintáctica cumpren as palabras marcadas en negra.
- S14.** Que diferenza existe entre categoría gramatical e función sintáctica? Razoe a resposta.

□ Lingua e sociedade

2.8 Situación lingüística en Galicia (aspectos teóricos)

En Galicia hai dúas linguas en contacto recoñecidas como oficiais na Constitución Española (1978) e no Estatuto de Autonomía (1981), pero nunha situación de desigualdade.

Tras aprobarse a Lei de Normalización Lingüística en 1983, existe unha decidida promoción do galego, con resultados de sentido contraposto. Por unha banda, a lingua galega continúa a perder falantes de xeito constante e, por outra, ampliáronse os seus ámbitos de uso (incluíndo os prestixiados), o que fixo que mellorase moito a súa consideración social.

A oficialización do galego pola Xunta de Galicia tamén potenciou o seu prestixio, pois é a lingua empregada no Parlamento, na televisión autonómica, na radio, no ensino, etc.

Aínda que moitos especialistas consideran preocupantes as perspectivas do galego, hai unha alta porcentaxe de poboación que aínda ten este idioma como lingua inicial e, en xeral, as competencias lingüísticas (expresión e comprensión tanto oral como escrita) melloraron substancialmente a partir dos anos 80 do século XX, o momento en que o galego comeza a ter presenza nas aulas.

2.9 Plan xeral de normalización da lingua galega

O Plan xeral de normalización da lingua galega aprobouse por unanimidade no Parlamento de Galicia o 21 de setembro de 2004. Nel recóllense máis de catrocentas medidas concretas, elaboradas a partir da realidade lingüística de Galicia, para favorecer o uso do idioma nos distintos ámbitos da sociedade e garantir que calquera cidadán poida vivir plenamente en galego. Este documento, concibido coa participación de máis dun cento de profesionais representativos de todos os ámbitos da sociedade galega, constitúe un dos avances máis importantes en política de extensión do uso social do galego, tras a aprobación da Lei de normalización lingüística de Galicia, en xuño de 1983.

O Plan xeral de normalización da lingua galega establece obxectivos xerais e concretos, estruturados en dous grandes bloques sectoriais de actuación. O primeiro bloque integra os sectores de carácter transversal: dereitos lingüísticos, novas tecnoloxías e implementación do corpus. O segundo grupo correspóndese cos denominados bloques verticais, correspondentes aos sete ámbitos sociais nos que se pretende actuar: Administración, educación, familia e mocidade, economía, sanidade, sociedade e proxección exterior da lingua.

Texto extraído da páxina web da Secretaría Xeral de Política Lingüística da Xunta de Galicia:
[http://www.xunta.es/linguagalega/plan_xeral_de_normalizacion]

Actividades propostas

- S15. Que se quere dicir no texto cando se fala de *carácter transversal*? E *implementación do corpus*?
- S16. Redacte un texto en que expoña a súa opinión de por que é necesario normalizar a lingua galega nos sete ámbitos que se mencionan na parte final do texto (extensión máxima unha cara dun folio).
- S17. En Galicia temos dúas linguas que comparten cooficialidade: a galega e a castelá. Cre que este feito nos beneficia ou enriquece persoalmente fronte a outras comunidades lingüísticas nas que só é oficial unha lingua? Razoe a resposta.

2.10 Literatura galega no século XX (aspectos teóricos)

Nas primeiras décadas do século XX destaca a creación en 1916 das Irmandades da Fala, movemento promovido polos irmáns Vilar Ponte co obxectivo de reivindicar a lingua e a cultura de Galicia. A el pertenceron moitos intelectuais da época, pero como poeta representativo deste compromiso co galeguismo debemos recoñecer a Ramón Cabanillas.

Entre 1920 e 1936 editase a revista *Nós*, que dará nome ao grupo formado por Florentino Cuevillas, Vicente Risco, Otero Pedrayo e Castelao (este con características peculiares). O labor literario máis importante de *Nós* foi a modernización do discurso segundo os movementos estéticos universais, e o desenvolvemento da narrativa e do ensaio en galego.

Pero a ruptura decidida coas propostas estéticas anteriores para atopar novos xeitos de expresión chegou á literatura galega coas vangardas. Claros exemplos destas novas tendencias son a poesía de Manuel Antonio (*De catro a catro*) e os contos experimentais de Rafael Dieste (*Dos arquivos do trasno*).

A guerra civil (1936-1939) e a posterior ditadura franquista supuxeron o declive da literatura galega, pois moitos intelectuais foron fusilados, encarcerados ou exiliados.

Literatura de posguerra

Na Xeración do 36 é salientable a poesía social de Celso Emilio Ferreiro en *Longa noite de pedra*. Da Xeración dos 50 ou Xeración das Festas Minervais, os poetas máis destacados son Manuel María, Uxío Novoneyra e Xosé Luís Méndez Ferrín, o autor de *Con pólvora e magnolias*.

No ámbito da narrativa de posguerra é imprescindible recoñecer a traxectoria de Eduardo Blanco Amor (*A Esmorga* foi un fito do realismo social), Ánxel Fole e Álvaro Cunqueiro (autor de *Merlín e familia*, aínda que cultivou todos os xéneros literarios).

Como representantes da Nova Narrativa sobresaen Carlos Casares, Méndez Ferrín e María Xosé Queizán pola introdución das técnicas renovadoras empregadas por Kafka, Joyce ou Faulkner. Tampouco podemos esquecer o éxito dun autor inclasificable: Xosé Neira Vilas, con *Memorias dun neno labrego*.

Últimos anos

Co fin da ditadura de Franco (1975) e a chegada da democracia, a poesía galega das últimas décadas do século XX ten unha ampla nómina de autores de gran calidade, como Yolanda Castaño, Álvarez Cásamo, Fernán-Vello ou Ana Romaní. En xeral, é unha poesía que amosa unha maior preocupación pola palabra e o seu valor estético, ao tempo que incrementa a súa variedade temática.

A diversidade de rexistros e posibilidades tanto temáticas como formais tamén é perceptible na narrativa galega dos anos 80 e 90 do século XX, unha época de forte expansión. Ao lado de autores xa consagrados, consolídanse Víctor F. Freixanes, Alfredo Conde, Suso de Toro ou Manuel Rivas.

Tamén o **teatro galego** medrou considerablemente nestes anos, sobre todo a partir da creación do Centro Dramático Galego en 1984. Entre os autores máis significativos, destaca Roberto Vidal Bolaño.

2.11 **Na morte de Estreliña**

Chamábase Estreliña e era moi gabaxeira e linda.

Dícialle a nai: “Vai á fonte, Estreliña”.

E Estreliña ía á fonte.

Dícialle a nai: “Vai á horta, Estreliña, e dille a papá que deixe a poda e veña xantar”.

E Estreliña ía a correr, moi contenta de cumprilo mandado e chamaba polo pai.

Dícialle o pai: “Ponte queda, Estreliña, que che vai traba-lo can”.

E Estreliña poñíase queda, toda a cara en lume, a sorrir.

E dícialle a irmá casadeira: “Vai á escola, Estreliña”. E Estreliña collía o catón e moi direita e leda íase camiño da escola.

E así sempre.

E cando a vían os outros picariños berraban xa de lonxe: ¡Estreliña! ¡Estreliña!

E alá ía Estreliña a correr, depenicando un cornecho, e dáballes un anaco e xogaban ás moradas.

E ás veces, moi cedo, pasaba por baixo da súa fiestra un neno, e dicía: “¡Estreliña!

E a cara de Estreliña, a sorrir tan campante, aparecía na fiestra un intre. Un intre nada máis. E o neno íase a correr e a rir, coma se fixese unha trasnada.

E así sempre.

E un día Estreliña morreu. Estaba no cadaleito bonita coma sempre, e tan campante.

E a nai, e a irmá casadeira, atrás do cadaleito, choraban e lembraban as cousas miúdas das que a miúda Estreliña facía tódolos días.

E a nai case que non dicía nada.

Só dicía por veces, medindo e apoiando o pranto da filla casadeira:

—Estreliña, vai á fonte. Estreliña, vai á horta. Estreliña, vai á escola... ¡Estreliña onte! ¡Estreliña hoxe! ¡Estreliña mañá!

Rafael Dieste: *Dos arquivos do trasno* (1926)

Actividades propostas

- S18.** Lea este conto de Rafael Dieste e perciba que, para este autor, o remate ten sempre un protagonismo especial, pois concentra toda a forza do relato. Que sensacións lle transmite?

2.12 *No niño novo do vento (Álvaro Cunqueiro)*

No niño novo do vento
hai unha pomba dourada,
meu amigo!
Quen puidera namorala!

Canta ao luar e ao mencer
en frauta de verde olivo.
Quen puidera namorala,
meu amigo!

Ten áers de frol recente,
cousas de recén casada,
meu amigo!
Quén puidera namorala!

Tamén ten sombra de sombra
e andar primeiro de río.
quén puidera namorala,
meu amigo!

Álvaro Cunqueiro, *Cantiga nova que se chama Riveira*, 1933

Actividades propostas

- S19.** Lea este poema de Álvaro Cunqueiro, moi coñecido polas adaptacións musicais que del se teñen feito, e responda ás seguintes cuestións:
- Cal é o tema desta composición?
 - Que elementos contribúen a crear ritmo no poema?

2.13 Os vellos non deben de namorarse (Castelao)

Lance terceiro. Escena I

(Fondo negro e chan negro. Aparece Pimpinela sentada, coa nai á súa dereita e o pai á súa esquerda)

A NAI: Anda Pimpinela! Anda miña variña de abelao!

PIMPINELA: Non!

NAI: Non reparas na que che espera se te casas con ese cuspe? Vivires nunha terreira como esta, andares coma min. Chegares do traballo feita un esterco, sen roupa que mudar, sen frescuriña para botares no xergón de casulo...

PIMPINELA: Non!

NAI: Ai, meu caravel de cera! ¡Ai, como te diexaches rular por un pito cairo! ¡Ai de ti, se non te coutas! Andarás sempre co corazón enloitado, sen pan no forno, sen lume na lareira, sen estrume na corte. Mirrada de frío e chuchada de fame.

O PAI: Faille caso a túa nai, Pimpinela!

PIMPINELA: Non!

NAI: Esvaeranse as cores que che pintou Noso Señor á mantenta. Deixarás de ser mazán e cereixa. Trocaraste nun figo merado. Cuberta de remendos, torrada pola raxeira, a fuxires dos espellos para non verte. En troques...

PAI: En troques, se lle pos cara ao señor Fuco...

PIMPINELA: Non!

NAI: Que dis, toliña! Quen te cegou para non veres a regalía do mundo? Quen che botou terra nos ollos? Esperta!

PIMPINELA: Non!

PAI: Queres ser un baldreu coma moitas?

NAI: Quérenche poñer brincos de ouro e ti queres piollos de miseria! Quérenche dar onzas recortadas e prefires lixos do ar! Ai, miña flor de gala, abre os ollos! Xa quixeran as fillas dos máis principais!

PAI: Xa quixeran elas!

PIMPINELA: Non!

NAI: Terías unha casa de vinte fiestras e unha solaina; terías criadas e criados ao teu servizo; terías fartura de pan, de viño e de todo canto pode dar a terra.

PAI: Dúas xuntas de bois e sete vacas.

NAI: Arderían carballos enteiros para que a túa parrumeira botase fume e o señor Fuco cegaría coa túa fermosura.

PAI: E todos sairíamos desta pobreza.

NAI: Arcas acuguladas de lenzo, almarios cheos de roupa, e ti a rir sempre coma se foses unha fidalga. Anda meu luceiro!

PAI: E que diaño! O señor Fuco é un vello e cando lle chegue a súa hora, xa verás ti como chaman na túa porta os mellores mozos da parroquia.

NAI: O señor Fuco é un home de ben e anda ceguiño por ti, ¡e valo desprezar, meu corazón! (*O pai volve a tusir para impor respecto*).

NAI: Serás quen de desbotares o consello de teus pais? Unha filla tan boa coma ti...! Deixa ese mozo, Pimpinela (...) Boeno, miña filliña, boeno. Xa o pensarás mellor (...) Compara, miña filla, e cavila no que che espera con un e co outro. Dunha banda, o rir, e da outra, o chorar.

PAI: O día e a noite. O pan e a fame. Escolle!

A. D. Rodríguez Castelao: *Os vellos non deben de namorarse* (1941) (adaptación)

Actividades propostas

S20. Lea este texto e responda ás seguintes cuestións:

- O teatro é un espectáculo, polo que o autor dá indicacións para a súa posta en escena (movimentos, xestos, decorados, iluminación...) ás que chamamos anotacións ou didascalias. Localice neste fragmento dous exemplos, tendo en conta que adoitan ir entre parénteses.
- Cal é a súa opinión sobre os matrimonios por interese, como o que lle recomendan a Pimpinela os seus pais?

2.14 Outros textos de autores galegos do século XX

OS SEÑORES DA TERRA

Tripou o cabalo pola canella, e chégou unha rara figura de home fracote, escanabouzado, xordo de comenencia e pitarroso de ollos [...] O recaudador. Pola porta da Pedreira metíase todo o mundo: as arroiadas, os cás famentos, os labregos, os pedichós. Unha noite tamén entróu o lobo e metéuse na corte das ovellas. A fidalga recibiu ó home cunha curtesía de quen teima cubrir a vergonza ínterna. Ben se decataba il da falta de cartos. Naquil tempo, a idea de Estado comezaba a facer forza na aldea. Astra entón gobernaban potenzas antergas, visibres, presentes. O poder estaba representado por monxes e cregos, por fidalgos cobradores e comedores, mais ó tempo cheos de confianza cos paisanos. Moito tardóu a idea abstracta do Estado en se sentir nos eidos. Daquela entraba no pazo o Estado na persoa dun novo tipo, nin labrego nin señor. Co tempo, os recadadores fixéronse señoritos.

Ramón Otero Pedrayo: *Os camiños da vida* (1928)

«Ti dis Galicia é ben pequena. Eu dígoche: Galicia é un mundo. Cada terra é coma se fose un mundo enteiro. Poderala andar en pouco tempo do norte para o sur, do leste para u oeste noutro tanto; poderala andar outra vez, mais non a has dar andado. E de cada vez que a andes, has atopar cousas novas e outras has botar de menos. Pode ela ser pequena en extensión; en fondura, en entidade, é tan grande como queiras, e desde logo, moito meirande de como ti a ves [...]. Do grandor do teu espírito depende todo: canto máis pequeno sexa, máis terra precisará. Se o teu pensar é fondo, a túa terra, para ti, non terá cabo, nela estará o mundo todo con todos os seus climas. Se o teu pensar se detén na codia das cousas non digas tampouco Galicia é ben pequena. Es ti, que endexamais poderás concibir nada grande.»

Vicente Risco: *Lería* (ensaio)

O ESCUDO

O escudo de Galiza
leva na parte central
un cáliz que simboliza
a lenda do San Grial.
E arredor do cáliz, sete
cruciñas en procesión.
¡As sete vellas provincias
que tiña a nosa nación!
O cáliz garda o misterio
do vello credo druída:
"SE NON TEMOS LIBERDADE,
¿DE QUE VALE A NOSA VIDA?"
As sete cruces, estrelas
do Setestrela a alumar
todas as roitas da terra
e os camiños do mar.
O noso escudo galego
dí dun pasado lonxán,
¡ouh Galiza nación celta,
filla do pai Breogán...!

Manuel María: *As rúas do vento ceibe*

¡Amor, eterna inquedade,
pon nos meus beizos doídos
o cáliz da Saudade!

¡Dáme a divina tristeza
da nave que vai sen rumbo
sobre do mar da incerteza!

¡Dáme o segredo choído
de ser roseira sen rosas
e cantiga sen sonido!

¡Dáme o doce desespero
de non saber se me quere
morréndome do que a quero

Dáme a sagra vaguidade
de ir tecendo a miña vida
con soños de eternidade!

R. Cabanillas: *A rosa de cen follas* (1927)

España, sangue e area:
trinta millós de farrapos
atados a unha cadea.

Todos levan sobre a faz
un carimbo de tristura:
vintecinco anos de paz.

Paz de cuartel, paz de preso,
paz de pobo asoballado,
paz de pau e tente teso.

Paz do conde de Fenosa,
gran cabaleiro da industria
que asulaga a terra nosa.

Paz de osario e cimiterio,
paz de chaira inhabitada,
paz de oprobio e cautiverio.

Paz de mazmorra e censura,
paz de mansos periodistas
lambecús da dictadura.

Paz de roubo financiado,
paz de pulpo monopolio,
paz de fusil apuntado.

Paz de bispo troglodita,
solideo insolidario,
don Oppas hermafrodita.

España, sangue e area:
trinta millós de pantasma
van pasando en estadea.

Celso Emilio Ferreiro: "Vintecinco anos de paz"

3. Secuencia de contenidos y actividades en lengua castellana

□ Comunicación escrita

3.1 Los textos administrativos (aspectos teóricos)

Los textos administrativos son aquellos que sirven para establecer relaciones de comunicación entre los diferentes organismos de la Administración o entre los ciudadanos particulares y la Administración. Una notificación enviada por un ayuntamiento o una consejería de la Xunta, una instancia, un recurso, etc. son ejemplos de este tipo de textos.

Tanto el lenguaje de los textos jurídicos como el de los administrativos es muy poco innovador y ha de cumplir tres requisitos básicos: objetividad, claridad y precisión. Por ello, presenta las siguientes características:

- Palabras creadas a partir de prefijos o sufijos cultos: *infraescrito*...
- Formas estereotipadas para iniciar y cerrar escritos: “haciendo uso de sus facultades”, “de conformidad con lo dispuesto”, etc.
- Uso habitual de títulos y tratamientos de cortesía: “Magnífico y Excelentísimo Señor Rector”, “Vuestra Señoría”...

La objetividad del enunciado se logra con el uso de oraciones impersonales y de oraciones con el verbo en gerundio o participio (“transcurrido el plazo”, “cumpliendo la ley vigente”, “aprobada el acta”...).

Los documentos jurídicos o administrativos suelen presentar abundantes elementos icónicos: distribución determinada de los distintos apartados, distintas columnas, distintos tipos de letra, apartados precedidos por números o letras...

3.2



Acuerdo de suspensión de la ejecución de acto

Acuerdo de suspensión de la ejecución de un acto

Expediente nº (1) Interesado (3) Procedimiento (4)	Asunto (2)	Fecha de iniciación (5)
--	------------	-------------------------

En relación con la resolución (8)
adoptada por (7)
referente a (8)

Este/a (9)
en el ejercicio de las competencias que le atribuye (10)

y con base en el artículo 104 de la Ley 30/1992 de 26 de noviembre, de Régimen Jurídico de las Administraciones Públicas y del Procedimiento Administrativo Común, ["Boletín Oficial del Estado" (BOE) nº 285 de 27 de noviembre de 1992]

Acuerda: (11)

Primero.- La suspensión de la ejecución del acto por concurrir la siguiente circunstancia

Segundo.-

Este acuerdo (12)

Contra este acuerdo (13)

Mediante este documento se

notifica a (14)
el presente acuerdo según lo exigido en el artículo 58.1 de la Ley 30/1992 de 26 de noviembre de Régimen Jurídico de las Administraciones Públicas y del Procedimiento Administrativo Común (BOE nº 285 de 27 de noviembre de 1992).

(15)..... de..... de.....

El (16)

Descripción

Ref.	Descripción
1	Número del expediente.
2	Síntesis del objeto concreto del procedimiento.
3	Identificación del interesado o interesados.
4	Identificación del tipo de procedimiento: responsabilidad patrimonial, sancionador, autorizaciones, derechos económicos, etc.
5	Fecha de iniciación del procedimiento.
6	Indicación del tipo de resolución.
7	Órgano, persona o unidad que adoptó la resolución.
8	Explicación del asunto o tema sobre el que se sigue el expediente.
9	Órgano, persona o unidad que adopta el acuerdo.
10	Disposición por la que se atribuye el ejercicio de la competencia (número, fecha y denominación, con indicación del BOE).
11	Contenido del acuerdo. En uno o varios apartados correlativamente numerados, con expresión de los motivos en caso necesario.
12	Determinar si el acuerdo pone o no fin a la vía administrativa.
13	Recursos. Si cabe la interposición de recurso se deberá consignar. Tipo de recurso, órgano ante el que se interpone y plazo de interposición.
14	Notificación. El acuerdo se notificará en el mismo documento y se consignarán el nombre y apellidos del interesado.
15	Lugar y fecha.
16	Antefirma (cargo o puesto de trabajo que se desempeña).
17	Nombre y apellidos.

Documento administrativo extraído de la siguiente dirección web: [http://www.060.es]

Actividades propuestas

S21. Lea el texto y responda a las siguientes cuestiones:

- Este ejemplo es el modelo de un tipo de textos administrativos, ¿cuál es la finalidad de este modelo?
- ¿Cómo describiría el lenguaje y la presentación formal utilizado en este documento? (sencillo, complicado, visualmente atractivo...) ¿Por qué?
- Si tiene acceso a Internet, en la siguiente dirección web vea más ejemplos de modelos de documentos administrativos y profesionales debidamente explicados:
[http://www.060.es/guia_del_estado/como_trabaja_la_administracion/documentos_administrativos/index-ides-idweb.html]



Conocimiento de la lengua

3.3 Hipónimos e hiperónimos (aspectos teóricos)

En todas las lenguas existen palabras que por su significado engloban a otras. Así ocurre, por ejemplo, con la palabra *flor*, cuyo significado abarca el de otros muchos términos: *clavel*, *rosa*, *tulipán*, *margarita*, etc. Ese término general que puede ser utilizado para referirse a la realidad nombrada por otros más particulares se denomina hiperónimo. Diremos entonces que *flor* es hiperónimo de *clavel*, *rosa*, *tulipán*, etc.

Los términos hipónimos son las palabras de significado restringido con las que se puede concretar otras de significado más amplio. Las palabras *clavel*, *rosa*, *jazmín*, *margarita*, *orquídea*, etc., son hipónimos de flor.

La sustitución del hipónimo por el hiperónimo es uno de los principales recursos para evitar repeticiones léxicas cuando se redacta y se considera un valioso mecanismo de cohesión que debe acostumbrarse a usar en sus escritos. Veamos un par de ejemplos:

El caniche es una raza de perros que desde el siglo XV se considera de uso exclusivo para el lujo de los aristócratas y nobles. Se trata de animales conocidos por su pelaje lanoso y rizado.

El pescado debe estar muy presente en nuestra dieta, pues se trata de un alimento que aporta muchas proteínas.

Actividades propuestas

S22. Sustituya el hiperónimo (en negrita) por el hipónimo más adecuado.

- He comprado las gafas en la **tienda** de Manuel. [_____]
- Mete la ropa sucia en ese **electrodoméstico**. [_____]
- Su novio le regaló una **flor** el día de San Valentín. [_____]
- Fuimos a cenar a un **establecimiento** muy conocido. [_____]
- De las vacas gallegas se obtiene una **bebida** muy nutritiva. [_____]
- Cerveza. [_____]

S23. Relacione los hiperónimos de la izquierda con el hipónimo correspondiente:

Hiperónimos	Hipónimos
Pájaro	Museo
Flor	Armario
Edificio	Sobrino
Mueble	Mirlo
Pariente	Azul
Color	Tulipán

S24. Sustituya en este texto las palabras repetidas (en negrita) por hiperónimos.

Yo me estaba comiendo una fresa con azúcar. El mosquito revoloteaba intentando posarse en la **fresa**, en mi americana, en la cara... Al final aterrizó en la fresa y empezó a chupar allí. Después se posó en mi **americana** y me la ensució. El **mosquito** siguió revoloteando, molestándome constantemente. Al final, conseguí darle un manotazo al **mosquito** y lo maté.

3.4 Repaso de ortografía (aspectos teóricos)

Si tiene dudas o desea realizar más ejercicios sobre ortografía, puede consultar las siguientes direcciones:

- [<http://roble.pntic.mec.es/~msanto1/ortografia/>]
- [http://www.edu.xunta.es/contidos/premios/p2003/b/archaron9/Ejer_COMUNIC.htm]
- [<http://personal.telefonica.terra.es/web/apuntesasr/ESOIndEjAcentuacion.htm>]

Actividades propuestas

S25. Coloque c o cc en la línea de puntos de las siguientes palabras:

▪ Coali.....ión	▪ Inye.....ión
▪ Alea.....ión	▪ Fa.....ión
▪ Co.....ión	▪ Transa.....ión

S26. Coloque g o j en la línea de puntos de las siguientes palabras:

▪ Le.....fimo	▪ Fin.....ir
▪ Cónyu.....e	▪ Diri.....ir
▪ Can.....ear	▪ Transi.....ir

S27. Coloque s o x en la línea de puntos de las siguientes palabras:

▪ E.....pléndido	▪ E.....tructura
▪ A.....fi.....ia	▪ E.....tenso
▪ E.....pecular	▪ E.....tranjero

S28. Coloque b o v en la línea de puntos de las siguientes palabras:

▪ A.....sor.....er	▪ Re.....isar
▪ A.....ogado	▪ Her.....f.....oro
▪aga.....undo	▪ De.....astar

3.5 **Procusto ataca. La encrucijada de las librerías**



▪ Ver Glosario: *procusto*

Es un hecho que las grandes superficies, con Carrefour a la cabeza, han ido aumentando su cuota de mercado en los últimos tiempos, y que es el suyo un modelo que funciona en determinados lugares y ambientes. Ahora, se ha de deducir de su relativo éxito que ese ha de ser el espejo en que miren todas las librerías. Las de El Corte Inglés aunque aún conservan buena parte de su peso retroceden y son cada vez algo más residual en su propia organización, que las desplaza en favor de la marroquinería o los cosméticos. ¿Cuál es entonces la alternativa? Fnac es una fórmula limitada pero atractiva, de la que se sabe que esperar y que sirve bien a determinado tipo de público. Pero hay temáticas y editoriales muy mal o nula-mente representadas. Bertrand, que estos días desembarca en España, aporta un buen conocimiento, el famoso *know-how*, mas el apoyo de otro gran grupo (Bertelsmann) y su exitosa experiencia en Portugal. Aquí parte de cero y todos son posibilidades que esperamos no se vean defraudadas. Pero tampoco podrá cubrirlo todo.

Entre unos y otros quedan resquicios, huecos, que pueden ser aprovechados por los libreros independientes, especializados o no, que estén dispuestos, como los nuevos *chefs*, a hacer de la necesidad virtual y manjares de las migas (que son muchas) que caen de las mesas de los grandes. Son ellos los especialmente dotados para la venta institucional, siempre que las instituciones públicas asuman que no pueden por un lado defender "la Cultura" y por otra aceptar, cuando no imponer, condiciones leoninas i descuentos desorbitados que contravienen el máximo legal del 15%. [...].

Artículo de Antonio Rivero Taravillo. Revista sobre edición *Trama & Texturas*, número dos, mayo 2007

Actividades propuestas

S29. Lea el texto y haga lo siguiente:

- Corrija en el texto los errores ortográficos, de léxico, de estructura formal y de puntuación que haya en él.
- Si dispone de un ordenador, reescriba con un procesador de textos este fragmento del artículo de Antonio Rivero con las correcciones que le hizo en el ejercicio anterior. Imprímalo.

3.6 Repaso de categorías gramaticales

Si tiene dudas o desea realizar más ejercicios sobre clases de palabras, puede consultar las siguientes direcciones:

- [<http://www.xtec.cat/~jgenover/catgram1.htm>]
- [<http://www.edu.xunta.es/contidos/premios/p2003/b/archaron9/GRAMATICA/HOT/palabras1.htm>]
- [<http://www.sierradesanpedro.org/lenguaylit/morfolo.ht>]

Actividades propuestas

S30. Copie e indique la clase de pronombres que halle en las siguientes oraciones.

- Me gusta este. Cómpramelo.
- Alberto me devolvió los apuntes que le dejé.
- Alguien recogió los tuyos antes de tiempo.
- Estos te podrán acompañar.
- Ninguno me supo dar noticias.
- Yo desearía que viniesen con él.

S31. Subraye los adverbios y señale de qué clase son.

Posiblemente nadie sabe hoy quién es el autor de la escultura. Por un destino muy significativo, en España lo grande es anónimo. Acaso el escultor, con su arte, haya esculpido aquí una de esas antítesis.

S32. Localice los sustantivos del siguiente texto:

Lady Sylvia tenía el pelo dorado como el boj; sus ojos de pantera hambrienta relucían con los destellos de la calcopirita. Ojos en los que oscilaba la llama indecisa de un deseo inconfesable, y que subyugaban y atraían como un patíbulo; sus cambiantes de luz, ya roja, ya mercurial, hacían pensar en las aguas quietas de los lagos, cuando la luna pasea por ellas la primera ráfaga de su lívida linterna, escondiendo el légamo herbáceo que duerme en el fondo

S33. Identifique los adjetivos calificativos del texto del ejercicio anterior.

S34. Complete la siguiente tabla:

Sustantivo	Adjetivo	Verbo
	Asombroso	
		Inventar
Flor		
	Blanco	

3.7 Caballo de Troya

Mi reloj señalaba las tres de la tarde. Faltaban dos horas para que el Cementerio Nacional de Arlington cerrara sus puertas. Yo había consumido la casi totalidad de aquel lunes, 12 de octubre, frente a las tres tumbas de los soldados desconocidos y a la minúscula y perpetua llama anaranjada que da vida al rústico enlosado gris bajo el que reposan los restos del presidente John Fitzgerald Kennedy.

Aunque a fuerza de leerla había terminado por aprendérmela, consulté una vez más la clave que me había entregado el mayor.

Por enésima vez escruté el macizo sarcófago **de mármol blanco** que se levanta en la cara este del Anfiteatro Conmemorativo y que constituye el monumento inicial y más destacado de la Tumba al Soldado Desconocido. En la cara Oeste han sido esculpidas tres figuras que simbolizan la Victoria, alcanzando la Paz a través del Valor. Pero aquel panel no parecía guardar relación con mi clave...

Lentamente, como un turista más, bordeé el cordón que cierra la reducida explanada rectangular y fui a sentarme frente a la cara posterior de la tumba central, en las escalinatas de un pequeño anfiteatro. Exhausto, repasé cuanto había anotado. Frente a mí, a cinco metros de las tumbas, un soldado de infantería del Primer Batallón de la Vieja Guardia, con sede en Fort Myer, paseaba arriba y abajo, fusil al hombro, luciendo el oscuro uniforme de gala.

Aunque la cadena de seguridad me separaba unos diez metros de esta parte de la tumba, la leyenda grabada en el mármol podía leerse con comodidad: «Aquí reposa gloriosamente un soldado de los Estados Unidos que sólo Dios conoce.» «¿Estará ahí la clave?», me pregunté con nerviosismo.

El solitario centinela, enjuto y frío como la bayoneta que remataba su brillante mosquetón, se había detenido. Tras una breve pausa, giró, cambiando el arma de hombro. Segundos después volvía sobre sus pasos, deteniéndose frente a la tumba. Allí repitió el cambio de posición de su fusil y, girando de nuevo, reinició su solemne desfile.

Mi amigo el mayor norteamericano sí hacía referencia al soldado que monta guardia día y noche en el cementerio de los héroes, en Washington.

«El centinela que vela ante la tumba te revelará el ritual de Arlington», rezaba la primera frase de su postrera carta....

Benítez, J. J., *Caballo de Troya I*, Planeta, Barcelona, 2005

Actividades propuestas

- S35. Lea el texto y diga a qué categoría gramatical pertenecen y qué función sintáctica desempeñan las palabras marcadas en negrita.



3.8 Situación sociolingüística de las restantes comunidades bilingües del Estado (aspectos teóricos)

El contacto de dos o más lenguas en una misma sociedad no suele ser armonioso, como hemos visto en el caso de Galicia. No debe olvidarse que la lengua materna forma parte constitutiva del individuo y este solo por obligación, necesidad o cortesía accede a usar otra. Hasta tal punto ese sentimiento de posesión de la lengua propia puede ser tan fuerte en un pueblo, que la convivencia entre las dos lenguas es con frecuencia fuente de problemas políticos. Analicemos brevemente cuál es la situación en las restantes comunidades bilingües de España.

Cataluña, Valencia y Baleares

El catalán es la lengua propia de Cataluña, las islas Baleares y Valencia, donde recibe el nombre de valenciano. Se habla también en algunas comarcas de Aragón, y es la lengua oficial de Andorra.

Incluso durante la dictadura franquista, el catalán mantuvo el prestigio social, la lealtad lingüística de sus hablantes y los programas de investigación del Institut d'Estudis Catalans. Por ello, se encuentra en un estado de normalización muy avanzado, ya que nunca se redujo el catalán al dominio de la intimidad y sigue siendo un factor de promoción social.

País Vasco

El euskera no es mayoritario ni tiene el prestigio social del catalán, pero sí posee un fuerte valor simbólico. El hecho de que sea una lengua tan distinta del castellano dificulta la adquisición del vasco, de ahí que un porcentaje representativo de la población vasca no conozca ambas lenguas.

Los hitos más importantes para el reconocimiento del euskera son la Constitución (1978) y el Estatuto de Autonomía (1979). Desde entonces, la política lingüística se basa en tres pilares: enseñanza, Administración y medios de comunicación.

4. Resumo de contidos

4.1 Resumo de contidos en lingua galega

Bloque de comunicación escrita: o currículo

O currículo persoal é o historial da nosa vida académica e profesional, onde tamén incluímos todos os outros méritos que consideremos importantes para un determinado posto de traballo. A presentación debe ser clara e precisa seguindo estas pautas:

- Sempre se presentará escrito por unha cara.
- Debe estar redactado cun procesador de textos (salvo casos concretos).

Hai que diferenciar o currículo xeral (que inclúe todos os datos persoais, académicos e profesionais do currículo concreto (máis abreviado, pois unicamente cita os datos relevantes para ese caso concreto).

Atendendo á súa estruturación, distinguimos o currículo cronolóxico do funcional (este último presenta as actividades desenvolvidas en bloques independentes).

Bloque de coñecemento da lingua: cambios de categoría gramatical

A transformación dunha clase de palabra noutra prodúcese engadindo sufixos. Ademais, os determinantes (artigos e adxectivos determinativos) teñen a facultade de transformar calquera clase de palabra nun substantivo.

Bloque de lingua e sociedade: a situación lingüística en Galicia

En Galicia hai dúas linguas oficiais, pero nunha situación de desigualdade. Desde os anos oitenta do século XX, existe unha promoción institucional da lingua galega que lle permitiu gañar prestixio, pois é o idioma empregado no Parlamento, na televisión autonómica, na radio, no ensino, etc.

A maior parte dos habitantes de Galicia son capaces de falar, escribir e comprender ambas as linguas, pero a lingua galega continúa a perder falantes de xeito constante.

Bloque de educación literaria: a literatura galega do século XX

- Grupos.
 - 1916: *Irmandades da Fala*, movemento que reivindica a lingua e a cultura de Galicia. Destaca Ramón Cabanillas.
 - 1920: *Grupo Nós*, formado por Florentino Cuevillas, Vicente Risco, Otero Pedrayo e, en parte, Castelao. Modernizan o discurso e desenvolven a narrativa e o ensaio galego.
 - *Vangardas*: rompen coas propostas estéticas anteriores. Sobresaen Manuel Antonio (*De catro a catro*) e Rafael Dieste (*Dos arquivos do trasno*).
 - A guerra civil española (1936-1939) e a ditadura franquista supuxeron un declive.
- Poesía
 - **Xeración do 36**: poesía social de Celso Emilio Ferreiro (*Longa noite de pedra*).

- *Xeración dos 50*: Manuel María, Uxío Novoneyra e Xosé Luís Méndez Ferrín (*Con pólvora e magnolias*).
- *Últimas décadas do século XX*. Hai unha gran variedade temática e un maior interese polo valor estético da palabra: Yolanda Castaño, Álvarez Cáccamo, Fernán-Vello, etc.
- Narrativa.
 - *Narrativa de posguerra*: Eduardo Blanco Amor (*A Esmorga*), Ánxel Fole e Álvaro Cunqueiro (*Merlín e familia*).
 - *Nova narrativa*: introducen técnicas renovadoras Carlos Casares, Méndez Ferrín e María Xosé Queizán.
 - *Últimas décadas do século XX*: gran expansión. Diversidade temática e formal. Consolídanse Víctor F. Freixanes, Alfredo Conde, Suso de Toro e Manuel Rivas.
- Teatro.
 - Medrou considerablemente nas últimas décadas do século XX, sobre todo a partir da creación do Centro Dramático Galego en 1984. Destaca Roberto Vidal Bolaño.

4.2 Resumen de contenidos en lengua castellana

Bloque de comunicación escrita: textos administrativos

- Requisitos: objetividad, claridad y precisión.
- Lenguaje muy poco innovador: palabras con prefijos o sufijos cultos, formas estereotipadas para iniciar y cerrar escritos, uso habitual de títulos y tratamientos de cortesía...
- Uso de oraciones impersonales y de oraciones con el verbo en gerundio o participio.
- Abundantes elementos icónicos: distribución determinada de los distintos apartados, distintas columnas, distintos tipos de letra, apartados precedidos por números o letras...

Bloque de conocimiento de la lengua: hiperónimos e hipónimos

- *Hiperónimo*: término general que por su significado abarca el de otras palabras de significado más restringido.
- *Hipónimo*: palabra cuyo significado está englobado en el de otra.

La sustitución del hipónimo por el hiperónimo es un mecanismo de cohesión muy útil para evitar repeticiones léxicas.

Bloque de lengua y sociedad: la situación lingüística de las restantes comunidades bilingües del Estado

- *Cataluña, Valencia y Baleares*: el catalán siempre mantuvo el prestigio social y la lealtad lingüística de sus hablantes. Su estado de normalización es muy avanzado.
- *País Vasco*: el euskera no es mayoritario ni tiene el prestigio social del catalán, pero posee un fuerte valor simbólico. La política promoción lingüística del vasco se basa en tres pilares: enseñanza, Administración y medios de comunicación.

5. Exercicios de autoavaliación

1. Que nome recibe o tipo de currículo no que se presentan as actividades desenvolvidas en bloques independentes?

- Xeral.
- Concreto.
- Cronolóxico.
- Funcional.

2. Que categoría gramatical ten a capacidade de transformar calquera clase de palabra nun substantivo?

- Determinante.
- Adxectivo.
- Verbo.
- Adverbio.

3. Que clase de palabra obtemos se ao adxectivo tranquilo lle engadimos o sufixo *-idade*?

- Verbo.
- Substantivo.
- Adxectivo.
- Adverbio.

4. Cal dos seguintes obxectivos non foi acadado tras a aprobación da Lei de Normalización Lingüística en 1983?

- Ampliar o número de falantes de galego.
- Aumentar o prestixio do galego.
- Introducir o galego nas escolas.
- Incrementar os seus ámbitos de uso.

5. Que movemento crean os irmáns Vilar Ponte para reivindicar a lingua e a cultura de Galicia?

- A Xeración das Festas Minervais.
- A Xeración do 36.
- O grupo Nós.
- As Irmandades da Fala.

6. Quen escribiu *De catro a catro*?

- Rafael Dieste.
- Manuel Antonio.
- Xosé Luís Méndez Ferrín.
- Carlos Casares.

7. Cal das seguintes obras escribiu Xosé Neira Vilas?

- Con pólvora e magnolias.*
- A esmorga.*
- Memorias dun neno labrego.*
- Merlín e familia.*

8. En que xénero literario destacou Roberto Vidal Bolaño?

- Teatro.
- Ensaio.
- Novela.
- Poesía.

9. Cal é a característica principal das vangardas?

- A ruptura coas propostas estéticas anteriores.
- O desenvolvemento da narrativa e do ensaio.
- A reivindicación da lingua galega.
- A ampla variedade temática.

10. Que poeta pertence a Xeración dos 50?

- Celso Emilio Ferreiro.
- Miguel Anxo Fernán-Vello.
- Manuel Antonio.
- Uxío Novoneyra.

11. Que nome reciben o conxunto de escritores da literatura galega que desenvolveron o seu labor entre 1920 e 1936?

- Xeración dos 50.
- Xeración das Festas Minervais.
- Xeración do 36.
- Grupo Nós.

12. Cal dos seguintes non é un requisito dos textos administrativos?

- Claridade.
- Beleza.
- Obxectividade.
- Precisión.

13. Cal é un hipónimo de froita?

- Alimento.
- Comida.
- Pexego.
- Carne.

14. Cal é o hiperónimo de ciclismo?

- Deporte.
- Bicicleta.
- Ciclista.
- Balonmán.

15. Cal das seguintes palabras non está escrita correctamente?

- Hirmán.
- Coherente.
- Vehículo.
- Hemisferio.

6. Solucionarios

6.1 Solucións das actividades propostas en lingua galega

S1.

- Partes principais que dun currículo funcional?

Primeiro bloque, datos persoais; segundo bloque, experiencia profesional; terceiro bloque, cursos efectuados; e cuarto bloque, formación académica.

- Características formais dun currículo.

Redacción clara e simple, non utilizar formas rebuscadas nin complicar a sintaxe; debe ser un escrito breve e conciso; sempre se presentará escrito por unha cara; debe estar redactado cun procesador de textos. Nalgúns casos concretos é necesario elaboralo á man.

- Enderezo web.

Cumprirá dirixirse á páxina web que se lle indica no exercicio para ver os demais tipos de documentos administrativos e profesionais que existen en galego. Deste xeito, poderá familiarizarse con eles.

S2.

Resposta libre. Cumprirá seguir os apartados de contido e as características formais específicas á hora de redactar o seu currículo.

S3.

- Abatemento: abater
- Florista: flor
- Brancura: branco
- Patinaxe: patinar:

S4.

- Cultura: cultural
- Distar: distante
- Azul: azulado
- Volcán: volcánico

S5.

- *Humanizar*: humano (adxectivo)
- *Saborear*: sabor (substantivo)
- *Pacificar*: paz (substantivo)
- *Centrar*: centro (substantivo)

S6.

- Cambiar a clase de palabra.

▪ Hospital	<i>Hospitalario</i> (adxectivo)
▪ Enfermeira	<i>Enfermo</i> (adxectivo)
▪ Verde (adxectivo)	<i>Verde</i> (substantivo): non é necesario engadir nin eliminar morfemas
▪ Estudar (verbo)	<i>Estudo</i> (substantivo), <i>estudante</i> (substantivo).
▪ Avaliou	<i>Avaliación</i> (substantivo)
▪ Especial (adxectivo)	<i>Especialmente</i> (adverbio)
▪ Condimenta (verbo)	<i>Condimento</i> (substantivo)

- Unha oración con cada unha das palabras.

Cumprirá seguir as indicacións do exercicio para a súa resolución.

S7.

Ombro, orfo, herba, harmonía, hipérbole, ovo, hemisferio, hectolitro, honrado, hoxe, inhumano, exhibir, bohemio, cohesión, baía, desinchar, cohibir, alelí, adhesivo, inhábil, filharmónica, truán, velaí, incoherente.

S8.

- Corrección do texto.

A historia que arrastraba aquel estraño violinista escoiteina por primeira vez da boca dun músico que vive en Valmaior. Contouma no despacho do conservatorio, nun edificio que mira cara á ponte de catro ollos que se erge na desembocadura do río.

Uns anos antes estivera percorrendo en bicicleta o Baixo Danubio. Dende que a miña dona me enganase cun compañeiro de facultade, talvez para que ninguén me recordase a amargura que sufrira despois daquel descubrimento, sempre viaxaba sen compañía. Daquel periplo por Austria lembro unha visita que me deixou unha pegada inesquecible. Despois de camiñar polos recantos máis fermosos da abadía beneditina de Melk, atopeime coa súa espléndida biblioteca. Quedei asombrado non só pola antigüidade dos seus exemplares, senón pola luminosidade que amosaban os andeis dourados e o teito de delicada trazaría.

Uns quilómetros máis abaixo, collendo a rúa peonil que bordea a marxe esquerda do Danubio, dexerguei un estraño personaxe. Vino camiñando polas rúas da vila de Dürstein, coa cabeza sumida nas lousas e unha pesada mochila nas costas. Eramos os dous únicos visitantes naquela hora do mediodía, cando o sol caía sen piedade e as sombras eran inexistentes. Eu estaba sentado no mazadoiro dunha casa. Tiven que recoller os pés para deixalo pasar. Esperaba a chegada dunha muller que me alugara un cuarto nunha casa situada no camiño que subía ata o cumio do castelo. Pero coído que aquel home non reparara na miña presenza. Mentres subía cara ás calellas máis empinadas da zona antiga, semellaba mergullado nas súas coitas.

- Cre que a presentación formal do texto é correcta?

Non, non é correcta porque unha parte do texto non respecta as marxes debidas e, polo tanto, desentoa co resto do texto e pode dificultar a súa lectura. Xa que logo, a presentación formal non é coidada e débese corrixir igualando as marxes dese anaco de texto coas do resto del.

S9.

Substantivo	Adxectivo	Verbo
Prata	Prateado	Pratear
Claridade	Claro	Clarear
Estudante	Estudiantil	Estudar
Navegación	Navegable	Navegar

S10.

- *Esa é a primeira possibilidade de obter o agasallo. Esa: pronome; primeira: determinante; o: determinante.*
- *Non houbo moitos problemas para atopar algúns cans. Moitos: determinante; algúns: determinante.*
- *Trouxen outro porque ese libro xa o lera. Outro: pronome; ese: determinante; o: pronome.*

S11.

- *Estaba tan triste que rematou chorando.*
- *A profesora vixiaba no exame fitando a un lado e outro.*
- *Atopounos comendo.*

S12.

- *Ten gripe; con todo, virá ao concerto.*
- *Fai ti cinco fotocopias ou pídelles a Henrique que as faga el.*
- *Os exames están ben, é dicir, estades todos aprobados.*

S13.

- *Concirne: verbo; núcleo de oración.*
- *Probablemente: adverbio; CC.*
- *Moitos: indefinido; adxacente do substantivo (foros).*
- *A: artigo; determina o substantivo que acompaña (cuestión).*
- *Cuestión: substantivo; suxeito.*
- *Muller: substantivo; suxeito.*

- De: *preposición; introduce funcións sintácticas desenvolvidas por outras clases de palabras.*
- Literatura: *substantivo; complemento do nome.*
- Irrelevante: *adxectivo; adxacente do substantivo (discurso).*

S14.

A categoría gramatical establece unha diferenza de tipo semántico e morfolóxico entre os membros que a forman: verbo, adverbio, substantivo, adxectivo... Mentres que a función sintáctica indícanos como se combinan e onde se deben situar as palabras nunha frase, oración ou texto.

S15.

- *Carácter transversal: dese do carácter que incide en varias cousas ou planos e non se limita a un só.*
- *Implementación do corpus: refírese a introducir ou inserir palabras e estruturas nunha lingua (o corpus) para completar e enriquecer a súa capacidade de expresión. Por exemplo, introducir nela novos termos científicos e técnicos, etc.*

S16.

Resposta aberta, pero debe gardar relación coa seguinte: é necesario normalizar a lingua galega neses sete ámbitos porque, en moitos, deles -por exemplo na xustiza- o uso do galego é residual e, polo tanto, cómpre pór en marcha políticas dinamizadoras que fomenten o seu uso e que o estendan para chegar a esa pretendida normalización.

S17.

Resposta aberta, aínda que a conclusión lóxica do alumno, tendo en conta o que levamos visto ao longo desta e do resto das unidades, é que o plurilingüismo é un elemento enriquecedor porque nos ofrece unha diversidade de perspectivas maiores có feito de coñecer só unha lingua.

S18.

Resposta aberta, pero é esperable que o alumno ou alumna perciba que o final libera a tensión que se veu acumulando no conto.

S19.

- Tema da composición.

A temática deste poema é amorosa. De feito, recréase de xeito similar ás cantigas de amigo.

- Elementos que contribúen a crear ritmo no poema.

*Sobresaen as estruturas e procedementos paralelísticos que imitan á lírica medieval galego-portuguesa (quen poidera namorala/ meu amigo!). A rima é outro poderoso recurso para crear ritmo (o segundo e o cuarto verso de cada estrofa riman en asonante: **dourada-namorala, olivo-amigo...**). Os versos son todos de arte menor e predominan os octosílabos.*

S20.

- Localizar dous exemplos de anotacións.

- *Fondo negro e chan negro. Aparece Pimpinela sentada, coa nai á súa dereita e o pai á súa esquerda.*
- *O pai volve a tusir para impor respecto.*

- Opinión sobre os matrimonios por interese.

Resposta aberta.

6.2 Soluciones de las actividades en lengua castellana

S21.

- Finalidad del modelo.

Es el modelo para un acuerdo de suspensión de la ejecución de un acto.

- Lenguaje y presentación formal de este documento.

La presentación visual es clara y concisa. El lenguaje, aunque pretende ser conciso para evitar interpretaciones erróneas, es complicado, ya que está lleno de estructuras oracionales o frases que hacen referencia al ámbito jurídico, que puede desconocer la persona que rellena el formulario.

S22.

- *He comprado las gafas en la **óptica** de Manuel.*
- *Mete la ropa sucia en esa **lavadora**.*
- *Su novio le regaló una **rosa** el día de San Valentín.*
- *Fuimos a cenar a un **restaurante** muy conocido.*
- *De las vacas gallegas se obtiene una **leche** muy nutritiva.*

S23.

Hiperónimos	Hipónimos
– Pájaro	– Mirlo
– Flor	– Tulipán
– Edificio	– Museo
– Mueble	– Armario
– Pariente	– Sobrino
– Color	– Azul

S24.

*Yo me estaba comiendo una fresa con azúcar. El mosquito revoloteaba intentando posarse en la **fruta**, en mi americana, en la cara... Al final aterrizó en la fresa y empezó a chupar allí. Después se posó en mi **chaqueta** y me la ensució. El **insecto** siguió revoloteando, molestándome constantemente. Al final, conseguí darle un manotazo al **bicho** y lo maté.*

S25.

Coalición, inyección, aleación, facción, cocción, transacción.

S26.

Legítimo, fingir, cónyuge, dirigir, canjear, transigir.

S27.

Espléndido, estructura, asfixia, extenso, especular, extranjero.

S28.

Absorber, revisar, abogado, herbívoro, vagabundo, devastar.

S29.

- Corrección del texto.

Es un hecho que las grandes superficies, con Carrefour a la cabeza, han ido aumentando su cuota de mercado en los últimos tiempos, y que es el suyo un modelo que funciona en determinados lugares y ambientes. Ahora, ¿se ha de deducir de su relativo éxito que ese ha de ser el espejo en que miren todas las librerías? Las de El Corte Inglés, aunque aún conservan buena parte de su peso, retroceden y son cada vez algo más residual en su propia organización, que las desplaza en favor de la marroquinería o los cosméticos. ¿Cuál es entonces la alternativa? Fnac es una fórmula limitada pero atractiva, de la que se sabe qué esperar y que sirve bien a determinado tipo de público. Pero hay temáticas y editoriales muy mal o nulamente representadas. Bertrand, que estos días desembarca en España, aporta un buen conocimiento, el famoso know-how, más el apoyo de otro gran grupo (Bertelsmann) y su exitosa experiencia en Portugal. Aquí parte de cero y todos son posibilidades, que esperamos no se vean defraudadas. Pero tampoco podrá cubrirlo todo.

Entre unos y otros quedan resquicios, huecos, que pueden ser aprovechados por los libreros independientes, especializados o no, que estén dispuestos, como los nuevos chefs, a hacer de la necesidad virtud y manjares de las migas (que son muchas) que caen de las mesas de los grandes. Son ellos los especialmente dotados para la venta institucional, siempre que las instituciones públicas asuman que no pueden por un lado defender "la Cultura" y por otra aceptar, cuando no imponer, condiciones leoninas y descuentos desorbitados que contravienen el máximo legal del 15%. [...]

S30.

- *Me gusta este. Cómpramelo. Me: pronombre personal átono; este: pronombre demostrativo; me: pronombre personal átono enclítico; lo: pronombre personal átono enclítico.*
- *Alberto me devolvió los apuntes que le dejé. Me: pronombre personal átono; que: pronombre relativo; le: pronombre personal átono.*
- *Alguien recogió los tuyos antes de tiempo. Alguien: pronombre indefinido; tuyos: pronombre posesivo.*
- *Estos te podrán acompañar. Estos: pronombre demostrativo; te: pronombre personal átono.*
- *Ninguno me supo dar noticias. Ninguno: pronombre indefinido; me: pronombre personal átono;*
- *Yo desearía que viniesen con él. Yo: pronombre personal; él: pronombre personal.*

S31.

Posiblemente nadie sabe hoy quién es el autor de la escultura. Por un destino muy significativo, en España lo grande es anónimo. Acaso el escultor, con su arte, haya esculpido aquí una de esas antítesis

- Posiblemente: adverbio de duda.
- Hoy: adverbio de tiempo
- Muy: adverbio de cantidad.
- Acaso: adverbio de duda.
- Aquí: adverbio de lugar

S32.

Lady Sylvia tenía el pelo dorado como el boj; sus ojos de pantera hambrienta relucían con los destellos de la calcopirita. Ojos en los que oscilaba la llama indecisa de un deseo inconfesable, y que subyugaban y atraían como un patíbulo; sus cambiantes de luz, ya roja, ya mercurial, hacían pensar en las aguas quietas de los lagos, cuando la luna pasea por ellas la primera ráfaga de su lívida linterna, escondiendo el légamo herbáceo que duerme en el fondo.

S33.

Lady Sylvia tenía el pelo dorado como el boj; sus ojos de pantera hambrienta relucían con los destellos de la calcopirita. Ojos en los que oscilaba la llama indecisa de un deseo inconfesable, y que subyugaban y atraían como un patíbulo; sus cambiantes de luz, ya roja, ya mercurial, hacían pensar en las aguas quietas de los lagos, cuando la luna pasea por ellas la primera ráfaga de su lívida linterna, escondiendo el légamo herbáceo que duerme en el fondo

S34.

Substantivo	Adxectivo	Verbo
Asombro	Asombroso	Asombrar
Invento	Inventado	Inventar
Flor	Floreado	Florecer
Blancura	Blanco	Blanquear

S35.

- Mi: posesivo; determina al sustantivo que acompaña (reloj).
- Reloj: sustantivo; sujeto.
- De: preposición; introduce funciones sintácticas desempeñadas por otras clases de palabras.
- Mármol: sustantivo; sintagma nominal.
- Blanco: adjetivo; adyacente del sustantivo al que acompaña (mármol).
- Lentamente: adverbio; CC.
- El: artículo; determina al sustantivo que acompaña (solitario).
- Solitario: adjetivo; adyacente del sustantivo al que acompaña (centinela).
- Centinela: sustantivo; sujeto.

6.3 Solucións dos exercicios de autoavaliación

1. Que nome recibe o tipo de currículo no que se presentan as actividades desenvolvidas en bloques independentes?

- Xeral.
- Concreto.
- Cronolóxico.
- Funcional.

2. Que categoría gramatical ten a capacidade de transformar calquera clase de palabra nun substantivo?

- Determinante.
- Adxectivo.
- Verbo.
- Adverbio.

3. Que clase de palabra obtemos se ao adxectivo tranquilo lle engadimos o sufixo *-idade*?

- Verbo.
- Substantivo.
- Adxectivo.
- Adverbio.

4. Cal dos seguintes obxectivos non foi acadado tras a aprobación da Lei de Normalización Lingüística en 1983?

- Ampliar o número de falantes de galego.
- Aumentar o prestixio do galego.
- Introducir o galego nas escolas.
- Incrementar os seus ámbitos de uso.

5. Que movemento crean os irmáns Vilar Ponte para reivindicar a lingua e a cultura de Galicia?

- A Xeración das Festas Minervais.
- A Xeración do 36.
- O grupo Nós.
- As Irmandades da Fala.

6. Quen escribiu *De catro a catro*?

- Rafael Dieste.
- Manuel Antonio.
- Xosé Luís Méndez Ferrín.
- Carlos Casares.

7. Cal das seguintes obras escribiu Xosé Neira Vilas?

- Con pólvora e magnolias.
- A esmorga.
- Memorias dun neno labrego.
- Merlín e familia.

8. En que xénero literario destacou Roberto Vidal Bolaño?

- Teatro.
- Ensaio.
- Novela.
- Poesía.

9. Cal é a característica principal das vangardas?

- A ruptura coas propostas estéticas anteriores.
- O desenvolvemento da narrativa e do ensaio.
- A reivindicación da lingua galega.
- A ampla variedade temática.

10. Que poeta pertence a Xeración dos 50?

- Celso Emilio Ferreiro.
- Miguel Anxo Fernán-Vello.
- Manuel Antonio.
- Uxío Novoneyra.

11. Que nome reciben o conxunto de escritores da literatura galega que desenvolveron o seu labor entre 1920 e 1936?

- Xeración dos 50.
- Xeración das Festas Minervais.
- Xeración do 36.
- Grupo Nós.

12. Cal dos seguintes non é un requisito dos textos administrativos?

- Claridade.
- Beleza.
- Obxectividade.
- Precisión.

13. Cal é un hipónimo de froita?

- Alimento.
- Comida.
- Pexego.
- Carne.

14. Cal é o hiperónimo de ciclismo?

- Deporte.
- Bicicleta.
- Ciclista.
- Balonmán.

15. Cal das seguintes palabras non está escrita correctamente?

- Hirmán.
- Coherente.
- Vehículo.
- Hemisferio.

7. Glosario

P

■ Procusto

Na mitoloxía grega, *Procusto*, tamén chamado *Damastes* ('avasalador' ou 'controlador'), *Polipemón* ('moitos danos') e *Procoptas*, era un bandido e pousadeiro da Ática (ou segundo outras versións, dos arrabaldes de Eleusis). Tiñaselle por fillo de Poseidón. Coa súa esposa Silea foi pai de Sinis.

Procusto tiña a súa casa nos outeiros, onde ofrecía pousada ao viaxeiro solitario, seducíao e invitábao a tomarse espido nunha cama de ferro. Se a vítima era alta, Procusto deitábaa nunha cama curta e serráballe as partes do corpo que lle sobresaían. Se, pola contra, era máis baixa, invitábaa a deitarse nunha cama longa, onde lle ataba as mans e a desfecía cun martelo ata estricala (de aquí vén o seu nome). Segundo outras versións, ninguén coincidía xamais co tamaño da cama porque esta era secretamente regulable: Procrusto alongábaa ou acurtábaa segundo a súa vontade antes da chegada das súas vítimas.

Procusto continuou co seu reinado de terror ata que se atopou co heroe Teseo, quen se deixou seducir, pero cando entrou na choza de Procusto "axustouno" cortándolle a cabeza e os pes a golpes de machado. Matar a Procusto foi a última aventura de Teseo na súa viaxe desde Trecén (a súa aldea natal do Peloponeso) ata Atenas.

En xeral, denomínase *procústeo* a aquilo oposto ao *ergonómico*, é dicir, que parte da idea de que é o home quen debe adaptarse aos obxectos e non ao revés.

8. Bibliografía e recursos

Bibliografía

- Alarcos Llorach, Emilio, *Gramática de la lengua española*, Espasa, Madrid, 1999.
- Benítez, J. J., *Caballo de Troya I*, Planeta, Barcelona, 2005.
- Borrazás, Xurxo, *Costa Norte/ZFK*, Galaxia, Vigo, 2008.
- Cabanillas, Ramón, *A rosa ce cen follas*, Xerais, Vigo, 1993.
- Cunqueiro, Álvaro, *Cantiga nova que se chama Riveira*, Galaxia, Vigo, 2004.
- Dieste, Rafael, *Dos arquivos do trasno*, Galaxia, Vigo, 2007
- *GRIAL, Revista galega de cultura*, número 181; xaneiro, febreiro, marzo 2009.
- Gómez Torrego, Leonardo, *Ortografía práctica del español*, Espasa-Calpe, Madrid, 2008.
- ILG e RAG, *Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego*, ILG e RAG, Vigo, 2003.
- ILG e RAG, *Vocabulario ortográfico da lingua galega*, ILG e RAG, 2004.
- Jardiel Poncela, Enrique, *Amor se escribe sin hache*, Blackie Books, Barcelona, 2010.
- María, Manuel, *As rúas do vento ceibe*, Xistral, A Coruña, 1979.
- Moure, Teresa, *A Palabra das fillas de Eva*, Galaxia, Vigo, 2005.
- Otero Pedrayo, Ramón, *Os camiños da vida*, Galaxia, Vigo, 2003.
- RAG, *Diccionario da Real Academia Galega*, Xerais e Galaxia, Vigo, 2000.
- RAE, *Diccionario de la lengua española* (2 tomos), Espasa Calpe, Madrid, 2008.
- Risco, Vicente, *Leria*, Galaxia, Vigo, 2009.
- *Trama & Texturas* (revista), número dos, mayo 2007.
- Rodríguez Castelao, A., *Os vellos non deben de namorarse*, Galaxia, Vigo, 2004.
- VVAA, *Novo Diccionario da lingua galega*, Obradoiro-Santillana, Santiago de Compostela, 2005.

Ligazóns de internet

- [<http://www.060.es/>]
- [<http://www.anosaterra.org/>]
- [<http://www.digalego.org/>]
- [<http://www.galipedia.org>]
- [<http://www.xunta.es/linguagalega/>]
- [<http://www.usc.es/snl/>]
- [<http://es.wikipedia.org>]

- [<http://vello.vieiros.com/publicacions/veredicion.php?Ed=38>]
- [<http://roble.pntic.mec.es/~msanto1/ortografia/>]
- [<http://www.edu.xunta.es/contidos/premios/p2003/b/archaron9/>]
- [<http://personal.telefonica.terra.es/web/apuntesasr/ESOIndEjAcentuacion.htm>]
- [<http://www.xtec.cat/~jgenover/catgram1.htm>]
- [<http://www.sierradesanpedro.org/lenguaylit/morfolo.htm>]